

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ»

Ступінь вищої освіти - Бакалавр
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма «Психологія»
Рік навчання 4, семестр 8
Форма навчання денна
Кількість кредитів ЄКТС 4
Мова викладання українська

Лектор навчальної
дисципліни
Контактна інформація
лектора (e-mail)
URL ЕНК на
навчальному порталі
НУБіП України

Теслюк Валентина Михайлівна

---

tesliuk46@gmail.com

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3650>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Психологія девіантної поведінки особистості» є вибірковою дисципліною ОП «Психологія». Вона спрямована на забезпечення майбутніх психологів теоретичними знаннями про основні види, чинники, підходи до пояснення природи девіантної поведінки, методи діагностики критеріїв ризику, основні прояви, окремі підходи до надання психологічної допомоги та психологічного супроводу осіб із різними видами девіацій. Метою викладання навчальної дисципліни є забезпечення особистісної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності з людьми, які мають схильність до девіантної поведінки або її прояви, а також ознайомлення студентів із основними проблемами, змістом, видами, психологічними чинниками та особливостями організації діагностики, профілактики і корекції девіантної поведінки.

Компетентності навчальної дисципліни:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК): ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК9. Здатність працювати в команді. ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики. СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання навчальної дисципліни: ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища в нормі та патології, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ, можливості їх коригування у контексті професійних завдань. ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. іноземних та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. ПРН 11. Складати та реалізовувати план діагностичного, корекційного, реабілітаційного, консультативного та психотерапевтичного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій. ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. ПРН 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості. ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога. ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. ПРН 18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/ практичні/ самостійна робота)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
8 семестр				
Модуль 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ				
Тема 1.1. Предмет вивчення девіантної поведінки Класифікаці я видів девіантної поведінки	2/2/11	Знання кола явищ, що вивчаються психологією девіантної поведінки, підходів до вивчення психології девіантної поведінки; критеріїв	Аналіз теоретичних основ предмета та завдань та методів психології девіантної поведінки. Аналіз сучасного стану та особливостей розвитку психології девіантної поведінки. Аналіз різних груп видів девіантної поведінки.	Оцінювання участі в обговоренні 3 б.
				Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 4 балів

		<p>класифікації девіантної поведінки. Розуміння студентами місця та ролі психології девіантної поведінки в системі психологічних знань, понять соціальної норми і соціального контролю; змісту різних видів девіантної поведінки. Уміння розрізняти різні групи видів девіантної поведінки.</p>	<p>Ознайомлення з класифікаціями видів девіантної поведінки. Підготувати презентацію на тему «Класифікація видів девіантної поведінки».</p>	
<p>Тема 1.2. Детермінанти девіантної поведінки особистості Вікові та гендерні аспекти девіантної</p>	<p>2/2/11</p>	<p>Знання основних теоретичних підходів до пояснення причин девіантної поведінки у психології; сутності та причин виникнення девіантних проявів поведінки на різних вікових етапах розвитку особистості. Розуміння змісту груп детермінантів девіантної поведінки;</p>	<p>Теоретичний аналіз навчально-наукової літератури з психології девіантної поведінки. Аналіз різних груп детермінації девіантної поведінки. Аналіз передумов виникнення девіантної поведінки у дошкільному віці: деструктивний стиль виховання, дефіцит спілкування з дорослими та однолітками, тощо. Аналіз особливостей та інтенсивності прояву шкільної дезадаптації у молодшому шкільному та підлітковому віці.</p>	<p>Оцінювання участі в обговоренні 3 б.</p>
				<p>Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 4 балів</p>

		вікових та гендерних особливостей прояву девіантної поведінки.	Аналіз основних видів девіантної поведінки у підлітковому віці.	
Модуль 2. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВИДІВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 2.1. Адиктивна поведінка особистості. Алкогольна адикція	2/2/11	Знання груп чинників, що детермінують адиктивну поведінку. Розуміння особистісних характеристик людей із адиктивними формами поведінки. Уміння розрізняти форми прояву та стадії розвитку алкоголізму.	Аналіз груп чинників, що детермінують адиктивну поведінку. Аналіз детермінант, форм прояву та стадій розвитку алкоголізму. Описати особистість, схильну до адиктивної поведінки. Описати особливості продрому алкоголізму та його небезпеку	Оцінювання участі в обговоренні 3 б.
			Підготувати презентацію на тему: «Психологічні прийоми запобігання адиктивній поведінці».	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 3 балів
Тема 2.2. Суїцидальна поведінка	2/2/11	Знання сутності поняття суїциду в психології, теорій суїциду. Розуміння внутрішніх форм суїцидальної поведінки особистості. Уміння визначати особливості прояву суїцидальної поведінки.	Аналіз основних досліджень суїцидальної поведінки особистості на сучасному етапі. Аналіз причин та закономірностей вивчення суїцидальної поведінки особистості.	Оцінювання участі в обговоренні 3 б.
			Написати психологічне есе на тему «Моє розуміння причин суїцидальної поведінки особистості»	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 3 балів

Тема 2.3. Агресивна поведінка	2/2/11	Знання причин агресивної поведінки особистості, визначення поняття «агресивна поведінка». Розуміння вікових особливостей агресивної поведінки особистості. Уміння вирізняти особливості агресивної поведінки у підлітків.	Аналіз основних досліджень агресивної поведінки на сучасному етапі. Аналіз причини та закономірностей розвитку агресивної поведінки особистості.	Оцінювання участі в обговоренні 3 б.
			Складіть профіль агресивної особистості.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 3 балів
Тема 2.4. Девіантна поведінка у соматично хворих	2/2/11	Знання параметрів оцінки хвороби; видів девіантної поведінки у соматично хворих. Розуміння психологічних особливостей онкологічного процесу. Уміння виділяти фази реагування на злоякісні новоутворення.	Аналіз основних дослідження девіантної поведінки у соматично хворих на сучасному етапі. Аналіз особливостей перебігу різних видів девіантної поведінки у соматично хворих. Аналіз фаз розвитку онкологічного процесу та їх вплив на виникнення девіантної поведінки.	Оцінювання участі в обговоренні 3 б.
			Написати психологічне есе на тему «Моє розуміння причин гармонійної та девіантної поведінки у соматично хворих»	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 3 балів
Модуль 3. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ				

Тема 3.1. Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки	2/2/11	Знання цілей, етапів, стадій психодіагностики девіантної поведінки. Розуміння принципів психодіагностики девіантної поведінки. Уміння вирізняти особливості проведення методів психодіагностики девіантної поведінки.	Складання плану спостереження за проявами агресивності у студентів групи та проведення його. Діагностування студентів групи щодо схильності до залежної поведінки.	Оцінювання участі в обговоренні 3 б.
		Уміння вирізняти особливості проведення методів психодіагностики девіантної поведінки.	Написати психологічне есе на тему «Моє розуміння значення психодіагностики як етапу психологічної допомоги особистості, схильної до девіантної поведінки»	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 4 балів
Тема 3.2. Профілактика та психологічна корекція девіантної поведінки особистості	1/1/13	Знання проблем та рівнів профілактики девіантної поведінки; принципів психологічної корекції девіантної поведінки. Розуміння сутності психологічних підходів до корекції девіантної поведінки: поведінкового, когнітивно-аналітичного, сугестивно-біхевіорального; змісту заходів з корекції девіантної поведінки. Уміння розробляти психотренінг	Теоретичний аналіз адаптаційної сфери особистості в умовах деструктивного впливу навколишнього середовища. Аналіз психолого-педагогічної підтримки дезадаптованих школярів. Аналіз способів попередження прямих та опосередкованих десоціалізуючих впливів сім'ї. Аналіз особливостей формування індивідуального стилю поведінки як фактору запобігання проявам девіантної поведінки. Аналіз особливостей психологічного консультування девіантних осіб. Аналіз сімейного консультування з	Оцінювання участі в обговоренні 3 б.

		ві заняття для підлітків з девіантною поведінкою; програму корекційно-виховних заходів з профілактики та подолання девіантної поведінки.	проблем девіантної поведінки. Аналіз особливостей роботи «телефону довіри» як анонімного консультування особистості, схильної до девіантної поведінки.	
			Розробка соціально-психологічного тренінгу для підвищення адаптації особистості до травмуючих факторів навколишнього середовища. Розробити програму корекційно-виховної роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки.	Перевірка письмового виконання завдання на ЕНК 4 балів
Всього за 1 семестр				70
Екзамен				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</i>	<p>Відтермінування здачі завдань самостійної роботи, практичних занять у випадках хвороби чи якоїсь іншої вагомої для студента причини може бути дозволене за умови надання необхідної документації.</p> <p>Відтермінування здачі екзамену може бути дозволене за умови погодження з деканатом.</p> <p>Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів студентів із документально підтвердженими особливими потребами. Відповідальністю студента залишається вчасне надання таких документів.</p>
<i>Політика щодо академічної доброчесності:</i>	<p>Вступаючи на цей курс, студенти повинні дотримуватися норм поведінки, прописаних у Положенні про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України (https://nubip.edu.ua/node/12654).</p> <p>Ви повинні знати та дотримуватись академічної доброчесності з усіх питань цього курсу. Порушення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.</p>
<i>Політика щодо відвідування:</i>	<p>Відвідування лекцій та практичних занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією</p>

	та її прикладним аспектом, сформувати систему знань та ґрунтовно підготуватись до екзамену. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету).
--	--

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзамену
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: курс лекцій. Київ: МАУП, 2006. 88 с.
2. Вітюк Н. Р. Психологія конфлікту в таблицях і схемах: навч. посіб. Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2014. 172 с.
3. Гошовська Д.Т. Психологія девіантної поведінки: метод. рекомендації до практичних занять. Луцьк. 2013. 68 с.
4. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічнокорекційного тренінгу: навч.-метод. посіб. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 220 с.
5. Гошовський Я.О. Психологія девіантної поведінки: навч.-метод. посіб. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2010. 286 с.
6. Гошовський Я.О. Психологія депривації: навчально-метод. посіб. Луцьк, 2013. 275 с.
7. Максимова Н. Ю. Безпека життєдіяльності: соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії: навч. посіб. Київ: Либідь, 2006. 328 с.
8. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: навч. посіб. Київ: ВПУ «Київський ун-т», 2002. 308 с.
9. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. посібник. Київ: Либідь, 2011. 520 с.
10. Христюк О.Л. Психологія девіантної поведінки: навч.-метод. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 192 с.
11. Neil Martin G. Psychology: textbook. Great Britain, 2008. 625 p.
12. Апетик Н. М. та ін. Психокорекційні техніки як засіб формування адекватного образу Я і саморегуляції неповнолітніх з поведінковими девіаціями. Чернівці: Рута, 2000. – 41 с.
13. Алпатова О.В. Вікова психологія: конспект лекцій. Київ: НАУ, 2002. 147с.
14. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: навч. посіб. Київ: Четверта хвиля, 2004. 256 с.
15. Вашека Т.В. Основи психологічної практики: навч. посіб. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. 200с.
16. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В.Долинська та ін. Київ: Каравела, 2007. 400с.
17. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посібн. Київ: Академвидав, 2011. 464 с.
18. Гічан І.С., Гічан О.І. Експериментальна психологія. Київ: НАУ, 2003. 76 с.
19. Говорун Т. В. Гендерна психологія: навч. посіб. Київ: Академія, 2004. С. 198–250.
20. Загальна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ: Либідь, 2005. 284 с.

21. Козубовська І. В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування. Ужгород: Патент, 1998. 195 с.
22. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ельга, Ніка – Центр, 2012. 400 с.
23. Панок В.Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку. Монографія. Чернівці: Технодрук, 2010. 486 с.
24. Підласий І. П. Корекція девіантної поведінки молодших школярів: експериментальні матеріали. Черкаси: ЧДГУ, 2002. 44 с.
25. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. 3-тє вид., випр. Суми: ВТД «Університетська книга», 2010. 352 с.
26. Психологія особистості: словник-довідник / за ред. П.П.Горностая, Т.М.Титаренко. Київ: Рута, 2001. 320 с.
27. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: курс лекцій. Київ: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf> (дата звернення 12.05.2024).
28. Л. М. Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посіб. Ч. 1. Теоретична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. Київ, 2016.188 с. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12327/Volnova_profilactika%20deviant.1%20chast.Teoriya.PDF?sequence=1 (дата звернення 12.05.2024).
29. Христюк О.Л. Психологія девіантної поведінки: навч.-метод. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/380/1/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BA%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%20%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf> (дата звернення 11.05.2024).